

TARBIYA – BUGUNNING EMAS, KELAJAKNING INVESTITSIYASI

O'rinboyeva Laylo Jamshid qizi

Toshkent viloyati Bo'stonliq tumani

Xumson qishlog'ida joylashgan

19- sonli umumiy ta'lim maktabi Psixologi

MAQOLA
MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 24.02.2026

Revised: 25.02.2026

Accepted: 26.02.2026

KALIT SO'ZLAR:

tarbiya, investitsiya,
inson kapitali, barkamol
avlod, ma'naviyat,
qadriyat, ta'lim-tarbiya,
jamiyat taraqqiyoti.

Mazkur maqolada tarbiyaning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni, uning bugungi kunda amalga oshirilayotgan islohotlar bilan uzviy bog'liqligi hamda kelajak avlodni shakllantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Tarbiya inson kapitalini rivojlantirishning muhim omili sifatida tahlil qilinib, oilaviy, maktab va jamiyat tarbiyasining o'zaro bog'liqligi ochib berilgan. Shuningdek, milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida barkamol shaxsni voyaga yetkazish masalalari ilmiy-nazariy jihatdan asoslangan.

Kirish: Har bir jamiyatning ertangi kuni bugungi yosh avlodga berilayotgan tarbiya bilan chambarchas bog'liqdir. Tarbiya – bu shunchaki axloqiy ko'nikmalarni singdirish jarayoni emas, balki insonning ma'naviy, axloqiy, ijtimoiy va intellektual kamolotini ta'minlaydigan murakkab tizimdir. Shuning uchun ham tarbiya bugunning emas, balki kelajakning investitsiyasi hisoblanadi.

Investitsiya deganda odatda moddiy mablag'lar, iqtisodiy loyihalar yoki ishlab chiqarishga yo'naltirilgan sarmoya tushuniladi. Biroq eng katta investitsiya – bu inson kapitaliga kiritilgan sarmoyadir. Inson kapitali esa sifatli ta'lim va to'g'ri tarbiya orqali shakllanadi. Tarbiya natijalari darhol ko'zga tashlanmasligi mumkin, ammo u uzoq muddatda jamiyat ravnaqi va barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Tarbiyaning mazmuni va mohiyati

Tarbiya – bu yosh avlodni hayotga tayyorlash, ularga ijtimoiy tajriba, ma’naviy qadriyatlar va axloqiy me’yorlarni singdirish jarayonidir. Sharq mutafakkirlari tarbiya masalasiga alohida e’tibor qaratganlar. Masalan, Abu Nasr Forobiy inson kamolotini ilm va tarbiya uyg’unligida ko’rgan bo’lsa, Abu Ali ibn Sino bolani yoshligidan to’g’ri yo’naltirish zarurligini ta’kidlagan. Alisher Navoiy esa o’z asarlarida komil inson g’oyasini ilgari surgan.

Tarbiya ikki asosiy yo’nalishda namoyon bo’ladi:

Axloqiy tarbiya – halollik, vatanparvarlik, mehnatsevarlik, hurmat kabi fazilatlarni shakllantirish.

Ma’naviy-intellektual tarbiya – bilimga intilish, mustaqil fikrlash, mas’uliyat hissini rivojlantirish.

Demak, tarbiya insonning nafaqat bugungi hayotiga, balki butun kelajak faoliyatiga ta’sir ko’rsatadi.

Tarbiya – inson kapitaliga kiritilgan investitsiya

Zamonaviy iqtisodiy nazariyalarda inson kapitali tushunchasi muhim o’rin egallaydi. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko’rsatadiki, jamiyat taraqqiyotining asosiy omili tabiiy boyliklar emas, balki bilimli va tarbiyasi insonlardir.

Masalan, Japan yoki South Korea kabi davlatlar tabiiy resurslarga boy bo’lmasa-da, inson kapitaliga qaratilgan investitsiyalar orqali yuksak taraqqiyotga erishgan. Bu davlatlarda bolalar tarbiyasiga, intizom va mehnat madaniyatiga alohida e’tibor beriladi.

Tarbiya orqali:

jinoyatchilik darajasi kamayadi;

ijtimoiy mas’uliyat oshadi;

mehnat unumdorligi ortadi;

innovatsion tafakkur shakllanadi.

Shu jihatdan qaraganda, tarbiya jamiyatning uzoq muddatli rivojlanish strategiyasining asosi hisoblanadi.

Oila – tarbiyaning birinchi maktabi

Tarbiyaning ilk bosqichi oilada boshlanadi. Bola dunyoqarashi, odob-axloqi va hayotiy qadriyatlari avvalo ota-ona namunasi orqali shakllanadi. Ota-onaning o’zaro hurmati, mehnatsevarligi, halolligi bola ongida mustahkam iz qoldiradi.

Oila muhitida:

mehr-oqibat;

milliy qadriyatlarga hurmat;

kattalarga ehtirom;

kichiklarga g'amxo'rlik

kabi fazilatlar shakllanadi. Agar oilada sog'lom ma'naviy muhit bo'lsa, jamiyatda ham barqarorlik va totuvlik ta'minlanadi.

Maktab va jamiyatning tarbiyadagi o'rni

Maktab – bu nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiya beruvchi maskandir. O'qituvchining shaxsiy namunasi, uning so'zi va xulqi o'quvchilarga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun pedagogning ma'naviy saviyasi yuqori bo'lishi muhimdir

Jamiyatda ommaviy axborot vositalari, internet va ijtimoiy tarmoqlar ham tarbiya jarayoniga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Axborot oqimi kuchaygan bugungi davrda yoshlarni zararli g'oyalardan himoya qilish, ularni tanqidiy fikrlashga o'rgatish dolzarb masalaga aylangan.

Milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiya

Tarbiyada milliy qadriyatlar bilan bir qatorda umuminsoniy tamoyillar ham muhim ahamiyatga ega. Vatanparvarlik, tinchliksevarlik, bag'rikenglik kabi fazilatlar har qanday jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Milliy qadriyatlar yosh avlodga o'zligini anglash, tarixini bilish va kelajakka ishonch bilan qarash imkonini beradi. Shu bilan birga, global dunyoda yashayotgan yoshlar boshqa madaniyatlarga hurmat bilan munosabatda bo'lishni ham o'rganishlari zarur.

Tarbiya va ma'naviy xavfsizlik

Bugungi globallashuv sharoitida ma'naviy xavfsizlik masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Turli yot g'oyalar, zo'ravonlikni targ'ib qiluvchi axborotlar yoshlar ongiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bunday sharoitda mustahkam tarbiya yoshlarni ma'naviy immunitet bilan ta'minlaydi.

Ma'naviy immunitet:

mustaqil fikrlash;

to'g'ri va noto'g'rini ajrata bilish;

milliy manfaatlarini anglash

kabi fazilatlar orqali shakllanadi.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, tarbiya – jamiyatning eng katta boyligi bo'lgan inson kapitaliga kiritilgan uzoq muddatli investitsiyadir. Tarbiya bugun beriladi, ammo uning

samarasi ertaga, kelajak avlod hayotida namoyon bo'ladi. Sifatli tarbiya olgan yoshlar jamiyatning tayanchi, davlatning ishonchli suyanchi bo'lib yetishadi.

Shu bois tarbiyaga e'tibor qaratish – bu kelajakni barpo etish demakdir. Har bir oila, har bir ta'lim muassasasi va butun jamiyat bu mas'uliyatni chuqur his etishi zarur. Zero, barkamol avlod – taraqqiyot poydevoridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Forobiy, Abu Nasr. "Fozil odamlar shahri".
2. Ibn Sino, Abu Ali. "Donishnoma".
3. Navoiy, Alisher. "Mahbub ul-qulub".
4. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch".
5. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
6. Pedagogika nazariyasi va tarixi bo'yicha darsliklar.